

87917

Sällsynta fåglar i Sverige 1980 — rapport från SOF:s raritetskommitté

STELLAN HEDGREN

Härmed presenteras den sjätte rapporten från SOF:s raritetskommitté (Rk), vilken nu existerat i nio år. Rapporten innehåller under år 1980 gjorda fynd av sällsynta fågelarter och -raser som rapporteras till och godkänns av Rk. Dessutom redovisas några äldre fynd som ej tidigare publicerats i *Vår Fågelvärld*. En del godkända fynd från 1980 av sällsynta fåglar har ej tagits med i denna rapport utan återfinns i den s.k. allmänna fågelrapporten (Risberg 1981). Uppdelningen är därvid sådan, att Rk-rapporten tar upp endast sådana arter och raser som i *alla dräkter och i alla delar av landet* skall rapporteras till Rk (se nedan). Alla fynd av svarthakad buskskvätta, oavsett ras, tas dock upp i Rk-rapporten. Detta innebär en ändring från och med denna rapport.

Raritetsåret 1980

Rk har hittills för granskning och bedömning erhållit 224 rapporter avseende observationer under 1980. Av dessa har 166 rapporter (74 %) godkännts, medan övriga underkännts (9 %) eller är under utredning.

Under 1980 gjordes bl.a. fynd av sex nya arter för landet: brun ärta *Anas cyanoptera*, slagfalk *Falco biarmicus*, alpseglare *Apus melba*, isabellastenskvätta *Oenanthe isabellina*, sammetshatta *Sylvia melanocephala* och blåstenknäck *Guiraca caerulea*. Endast alpseglaren, isabellastenskvättan och sammetshattan förmodas dock ha nått Sverige på naturlig väg. Föreliggande rapport innehåller dessutom ett tidigare ej publicerat fynd från 1978 av en ringnäbbad mås *Larus delawarensis*, även det en ny art för landet.

Andra sällsyntheter som sågs under 1980 var natthäger *Nycticorax nycticorax*, amerikansk bläsand *Anas americana* (2 fynd), chilensk bläsand *Anas sibilatrix* (dock troligen förrymd), stäppörn *Aquila rapax* (2 fynd), kejsarörn *Aquila heliaca* (3 fynd), dvärgörn *Hieraaetus pennatus* (5 fynd!), svartvingad vadarsvala *Glareola nordmanni*, tundrapipare *Pluvialis dominica*, sotvingad mås *Larus atricilla*, präriemås *Larus pipixcan*, ökenstenskvätta *Oenanthe deserti* och ökensänga-

re *Sylvia nana* (3 fynd!). Under hösten gjordes bl.a. osedvanligt många fynd av östliga svarthakade buskskvättor *Saxicola torquata maura/stejnegeri* (9 fynd), kungsfågelsångare *Phylloscopus proregulus* (9 fynd) och taigasångare *Phylloscopus inornatus* (10 fynd).

Vilka rapporter granskas av Rk?

Rk skall granska och bedöma rapporter om observationer av följande arter och raser:

1. Nya arter eller raser för landet.
2. Arter eller raser som t.o.m. 1975 observerats färre än 20 gånger i Sverige enligt *Sveriges fåglar* (SOF 1978).
3. Nedan uppräknade arter och raser.
Islom, vitnäbbad islom, grå lira (hela landet utom Västkusten norr om Kullen i Skåne), mindre lira (hela landet utom Västkusten norr om Kullen), stormsvala, klykstjärtad stormsvala, toppskarv, ägretthäger, ormörn, stäpphök, mindre skrikörn, större skrikörn, stortrapp, brednäbbad simsnäppa, bredstjärtad labb, fjälllabb (hela landet utom i Lappland, Jämtland och Härjedalen), storlabb (hela landet utom Västkusten norr om Kullen), vitingad trut, stäpphöna, minervauuggla, storpiplärka, sädesärla (enbart rasen *M.a. yarrellii*), taigasångare, pungmes (enbart Svealand och Norrland), rosenstare, dvärgsparv (hela landet utom Norrbotten och Lappland).
4. Övriga observerade arter/raser som av VF-redaktionen eller lokal rapportkommitté bedöms böra hänskjutas till Rk för yttrande.

Några minnesregler för rapportörer

För att 1981 års Rk-rapport skall kunna publiceras i *VF* nr 6, 1982, måste Rk erhålla alla rapporter för 1981 från de lokala rapportkommittéerna senast den 15 mars 1982. Sänd därför *snarast* i dina rapporter om observationer av sällsynta fåglar till den lokala rapportkommittén. Fyll i en raritetsblankett (kan fås från den lokala rapportkommittén eller från SOF:s expedition) och beskriv

Natthäger *Nycticorax nycticorax*

Srm: 1 juv. vid Marsäng, 8 km V Oxelösund, 21.10 (Erik Hansson).

Sjunde fyndet i landet. Av de tidigare sex fynden har två gjorts under hösten (okt.—nov.), och båda dessa har gällt ungfåglar.

Ägretthäger *Egretta alba*

Sk: 1 ex. Finjasjön 31.5 (Richard Ottvall, Anders Jönsson). 1 ex. S Ellestadssjön 1.6 (Gustav Tallroth, Lise-Lotte Tallroth). 1 ex. Perstorp 15.6 (Paul Eric Jönsson).

Hl: 1 ex. Getterön 4.7 (Jan Ohlsson m.fl.).

Upl: 1 ex. Dannemorasjön 29.6 (Göran Hansson).

Gstr: 1 ex. Bysjön, Hästbo, 27.4 (Lennart Risberg, Barbro Risberg).

Sex fynd under 1980 är den högsta årssiffran hittills. Det totala antalet fynd i Sverige är därmed uppe i 37, varav 16 gjorts under perioden 1976—80. Det är dock troligt att en del av fynden gäller samma individ.

Purpurhäger *Ardea purpurea*

Gtl: 1 ex. Norsholmen, Fårö, 7.6 (Roland Staav).

Fjortonde fyndet i Sverige och det fjärde på Gotland, där arten setts nära nog årligen sedan 1975.

Amerikansk bläsand *Anas americana*

Gtl: 1 ad. ♂ i Stockviken, Hamra, 2.5 (Karin Åström).

Ång: 1 ad. ♂ i Kragomsviken 1.5 (Göran Arnqvist, Mats Dynesius, Håkan Söderberg).

Det sjunde och åttonde fyndet i landet av denna nordamerikanska motsvarighet till "vår" bläsand.

Kricka *Anas crecca*

Fåglar visande den nordamerikanska rasen *A.c. carolinensis*'s karaktärer:

Öl: 1 ad. ♂ i Frösslundamossen 9.4 (Andreas Ståhl, Catrin Lorentzon).

Vstm: 1 ad. ♂ Ö. Vrenninge, S Fläcksjön, 27.4 (Stefan Björklund).

Gstr: 1 ad. ♂ i Inre fjärden, Gävle, 3—4.5 (Kjell Wallin, Anna-Stina Wallin, Jan Linder).

Det 12:e—14:e fyndet i landet av denna ras. Under åren 1976—80 har totalt tio fynd gjorts, samtliga under perioden april—juni.

[**Chilensk bläsand** *Anas sibilatrix*]

Sm: 1 ad. i Lidhemssjön 4.5 (Ola Bondesson, Roland Ylvén, Hans-Åke Gustafsson).

Andra fyndet i landet; det första gjordes i maj 1978 i Värmland. Arten häckar i s.v. Nordamerika och s. Sydamerika men hålls i fågeldammar på flera håll i Europa, varför det förefaller troligt att de svenska fynden gäller fåglar som rymt ur fågenskap.

[**Brun årta** *Anas cyanoptera*]

Vg: 1 ad. ♂ i Vassbotten, Vänersborgsviken, 24.4—1.5 (Olof Armini m.fl.).

Första fyndet i Sverige av denna art, som häckar i s.v. Nordamerika och s. Sydamerika. Det förefaller dock troligare att den iakttagna fågeln var en fågeldammsrymling än en spontant uppträdande individ.

Ringand *Aythya collaris*

Ög: 1 ad. ♂ i Motala ström, Norrköping, under jan.—mars (Björn Andersson m.fl.).

Det är nu femte vintern i rad som av allt att döma samma individ övervintrat i Motala ström, där den dök upp vintern 1975/76. Förutom i Östergötland har arten observerats i Skåne (två fynd 1978) och i Norrbotten (1979)

Vitögd dykand *Aythya nyroca*

Öl: 1 ad. ♂ i Frösslundamossen 9—12.4 (Staffan Rodebrand m.fl.).

Vstm: 1 ad. ♂ i Fläcksjön, Sala, 16.4 (Karl-Gunnar Källebrink, Bernt Larsson, Stig Bodell).

Trettonde och fjortonde fyndet i landet.

Ormörn *Circaetus gallicus*

Öl: 1 ex. Nedre Västerstad, Smedby, 14.9 (Per Svensson).

Det 27:e fyndet i landet och det första sedan 1976.

Mindre skrikörn *Aquila pomarina*

Sk: 1 ad./subad. vid Krankesjön 23.7 (Tim Andersen, Eigil Larsen) och troligen samma ex. Ö Sandby Mosse 28.7 (Nils Kjellén). 1 ex. Benestad, Fyledalen, 18.8 (Magnus Croon, Lars Lööv). 1 ad. vid Sövdessjön 25.8 (Nils Kjellén) och 8.9 (Anders Jönsson) samt vid Baldringe 27.8 (Anders Larsson, Magnus Sylvén) och 2—7.9 (Bo Pettersson). 1 subad. Skanörs ljun 27.8, 1.9 och 19.9 (Magnus Ullman, Anders Jönsson m.fl.). *Öl*: 1 ad. vid Ottenby lund 4.6 (Sigvard Svensson, Staffan Åneby). 1 subad. Ottenby 3.10 (Åke Lindström m.fl.).

Som framgår ovan gjordes ett osedvanligt stort antal fynd under 1980, men flera av dessa torde med stor sannolikhet gälla samma individ. Minst tre och kanske så många som fem olika fåglar förefaller dock vara inblandade.

Större skrikörn *Aquila clanga*

Sk: 1 ad. (?) vid Ellestadssjön 9.11 (Henrik Dissing, Bent Nielsen, Berit Nielsen).

Det sämsta årsresultatet under de senaste tio åren.

Stäppörn *Aquila rapax*

Sk: 1 ung subad. Falsterbo 11.8 (Magnus Croon, Lars Lööv). 1 subad. (2 K) Ljungen, Falsterbo, 2.9 (Anders Jönsson, Peter Öhrström, Nils Kjellén m.fl.).

Det sjätte och sjunde fyndet i landet. Av de insända beskrivningarna framgår att det rör sig om två olika fåglar.

Kejsarörn *Aquila heliaca*

Sk: 1 ungfågel i Fyledalen 17.8 (Anders Jönsson, Magnus Ullman m.fl.) och på Skanörs ljun 25.8 (Sigvard Svensson, Magnus Ullman, Anders Jönsson).

Öl: 1 ungfågel Ottenby 23.8 (Örjan Fritz, Anders Carlén, Bertil Gunnarsson m.fl.).

Av beskrivningar och fotografier att döma förefaller alla tre fynden gälla en och samma individ, en juv. eller ung subad. Arten har tidigare påträffats i Sverige vid tre tillfällen (1933, 1961, 1975).

Dvärgörn *Hieraaetus pennatus*

Sk: 1 ex. mörk fas V Krankesjön 26.6 (Peter Öhrström, Bo Ebenman, Kjell Vågberg). 1 ex. ljus fas vid Lycås, Fyledalen, 16.8 (Per Undeland m.fl.). 1 ex. ljus (eller intermediär) fas Ljungen, Falsterbo, 1.9 (Magnus Ullman m.fl.). 1 ex. ljus (eller intermediär) fas S Börninge 15.9 (Magnus Ullman m.fl.). 1 ex. mörk fas Ljungen, Falsterbo, 16.9 (Nils Kjellén, Paul Eric Jönsson, Peter Öhrström).

Sammanlagt under året gjordes alltså fem fynd gällande minst tre olika individer. Tidigare har arten setts i Sverige vid endast två tillfällen: i Skåne 1960 och på Öland 1964.

[Slagfalk *Falco biarmicus*]

Hl: 1 ex. Getterön 31.8—9.9 (Christer Johansson m.fl.).

Första fyndet i landet. Av beskrivningen att döma torde den observerade fågeln ha tillhört någon av de nordafrikanska raserna *F.b. erlangeri* och *F.b. tanypterus*, varför det med stor sannolikhet bör ha rört sig om en djurparksrymling.

Stylltöpare *Himantopus himantopus*

Vg: 1 ex. vid Hornborgasjön 29.5—2.6 (Staffan Müller m.fl.).

Ög: 1 ex. vid Bravikendammarna, NO Norrköping, 28.5 (Vesa Jussila, Klas Flårdh, Kaj Almqvist).

Nrk: 1 ex. i Kvismaren 24.5 (Peter Gustafson m.fl.).

Vstm: 1 ex. Skälby, V Västerås, 16.6 (Sören Larsson).

Med ovanstående fyra fynd har arten påträffats i vårt land sammanlagt elva gånger. Det tidsmässiga sambandet mellan årets fynd ger dock anledning förmoda att det rört sig om samma fågel på alla fyra platserna.

Vadarsvala *Glareola pratincola*

Sk: 1 ex. Farhult, Skälderviken, 26.8 (Mikael Jönsson).

Hl: 1 ex. Getterön 10.7 (Jan Ohlsson).

Det sjätte och sjunde fyndet i landet och de första fynden i respektive landskap. Det senaste fyndet gjordes på Öland 1976.

Svartvingad vadarsvala *Glareola nordmanni*

Gtl: 1 ex. vid Stockviken, Hamra, 3—4.6 (Leif Eriksson, Per-Göran Bentz, Lars Jonsson m.fl.).

Sjunde fyndet i landet och det första på Gotland. Senast anträffad 1972 på Öland och i Bohuslän.

Obestämd vadarsvala *Glareola pratincola/nordmanni*
Sk: 2 ex. vid inre Skälderviken 1.8 (Thomas Rönnertz).

Tundrapipare *Pluvialis dominica*

Sk: 1 ex. vid inre Foteviken 23.9 (Mikael Svensson, Mikael Edelstam).

Arten, som endast häckar i n. Nordamerika och n.ö. Sibirien, har iakttagits i vårt land endast två gånger tidigare: vid Tåkern i Östergötland 1893 och vid Kvismaren i Närke 1971.

Tuvsnäppa *Calidris melanotos*

Hl: 1 ad. vid Utters 26—29.7 (Per Alström m.fl.).

Öl: 1 juv. vid Mörbylånga 11.8 (Jan Jörgensen).

Denna nordamerikanska vadare ses numera årligen i vårt land, och totalt föreligger 23 fynd. De flesta har gjorts under tiden slutet av juli—sept.

Dämsnäppa *Tringa stagnatilis*

Öl: 1 ex. Gammalsbyören, Gräsgård, 4—5.8 (Björn Andersson m.fl.).

Det 17:e fyndet i landet och det andra på Öland.

Tereksnäppa *Xenus cinereus*

Nrk: 1 ex. Kvismaren 17.5 (Leif Näppi, Bo Bäckström m.fl.).

Det 31:a svenska fyndet. Arten ses numera årligen i vårt land men nästan enbart vid kusterna. Ovanstående fynd är dock det andra i Närke.

Brednäbbad simsnäppa *Phalaropus fulicarius*

Hl: 1 ad. ♀ vid Morups Tånge 19.7 (Per Alström m.fl.).

1 ad. i vinterdräkt vid Nidingen 19.10 (Per Undeland m.fl.).

Boh: 1 ex. vid Hönö 23.11 (Per Alström, Mikael Hake).

Det totala antalet fynd i landet uppgår nu till 50. Större delen av observationerna har gjorts i Skåne och på Väst-kusten.

Bredstjärtad labb *Stercorarius pomarinus*

Öl: 1 ad. ljus fas vid St. Rör 31.10 (Thomas Rönnertz).

Hl: Vid Nidingen 1 ad. ljus fas 2.10 (Peter Strandvik, Mats Forsberg, Magnus Levin) och 1 juv. 19.10 (Per Undeland m.fl.). 1 ad. ljus fas vid Glommen 8.10 (Claes-Göran Cederlund). 1 ad. ljus fas + 1 juv. vid Getterön 19.10 (Jan Peterson, Stefan Munch).

Boh: 1 ad. ljus fas vid Hönö 19.10 (Johan Wallander).

Srm: 4 ad. — 1 av mörk och 3 av ljus fas — vid Öja 16.5 (Jesper Danielson, Magnus Croon, Bo Holst).

Nb: 2 ad. ljus fas i Holmsunds skärgård 20.5 (Thomas Sundström, Jan Sundström).

Sammanlagt rapporterades 1980 alltså 13 individer, vilket är bara cirka hälften av föregående års resultat (se Bauer 1981) men ändå högre än de senaste årens genomsnitt. Som tidigare visats (Bauer 1981) är det i maj och